

František Šamalík, právní teoretik a právní sociolog

Miloš Večeřa

Při příležitosti uplynulého významného životního pětasedmdesátiletého jubilea předního českého právního teoretika, politologa a právního sociologa uspořádalo České sdružení pro právní a sociální filozofii (IVR) dne 10. prosince 1999 v zasedací síni Ústavu státu a práva AV ČR slavnostní zasedání, při němž prof. JUDr. František Šamalík, DrSc. přednesl přednášku na téma „Svoboda a rovnost v soudobých ústavách“, ve které shrnul své názory a stanoviska k této problematice vyslovené již v celé řadě svých vědeckých prací i přednášek.

Přednášce předcházelo shrnutí základních životopisných údajů a celoživotního vědeckého přínosu prof. Šamalíka, které provedl předseda Českého sdružení IVR JUDr. Jiří Klabouch, DrSc. K barvitému a vědecky plodnému životu Františka Šamalíka je třeba zmínit alespoň některá základní data. Narodil se 28. prosince 1923 v Kuničkách na Blanensku. Původně se vyučil soustružníkem kovů a v letech 1939–1945 pracoval v Minervě Boskovic, později v letech 1947–1950 v Adamovských strojírnách. V letech 1953–1958 byl redaktorem *Nové myslí* a v letech 1959–1961 *deníku Práce*. V té době současně studoval na Právnické fakultě UK v Praze a po jejím absolvování působil v letech 1961–1969 jako její pedagog (od roku 1964 jako docent) na katedře obecné teorie státu a práva. Vzhledem k tomu, že v liberálním období konce 60. let vystupoval jako teoretik reformního hnutí, byl v roce 1970 vyloučen z KSČ, do které vstoupil již v roce 1945, a musel

odejít z právnické fakulty i pedagogického a vědeckého života. Až do roku 1989 pak byl bez zaměstnání a patřil k zakládajícím členům Charty 77. Po listopadu 1989 se mohl znovu plně vrátit do vědeckého i politického života. V roce 1990 byl jmenován profesorem Právnické fakulty UK a stal se pracovníkem Ústavu státu a práva AV ČR v Praze. V roce 1989–1991 byl členem Klubu za demokratický socialismus Obroda a v letech 1990–1992 poslancem Sněmovny národů Federálního shromáždění. Od roku 1990 také působil jako předseda Čs. společnosti pro politické vědy. Prof. Šamalík je autorem mnoha právně teoretických, právně sociologických a politologických studií publikovaných v odborných časopisech, knižně i v samizdatu. Své první teoretické práce napsal již v 60. letech: *Právo a společnost* (1965) a *Člověk a instituce* (1967). Po roce 1970 mohly jeho práce vycházet omezeně pouze v samizdatu (např. práce *Československý problém* vydaná pod pseudonymem A. Ostrý). Jeho teoretické práce psané do „šuplíku“ pak mohly vyjít až po roce 1990. Jsou to zejména práce *Právní stát contra stalinismus* (1991), *O podstatě a zákonech politiky* (1992), *O politické společnosti* (1994) a *Občanská společnost v moderním světě* (1995).

Ve své přednášce se prof. Šamalík zaměřil na základní okruhy problematiky spojené s rovností a svobodou v moderní společnosti. Položil si především otázku z jakých duchovních proudů vycházejí tyto základní hodnotové principy moderních ústav

a jaké důsledky s sebou přinesou prosazující se globalizační trendy. Plasticky vykreslil přístupy osvícenství, liberalismu, konzervativismu a socialismu k rovnosti a svobodě, včetně rozštěpu rovnosti a svobody v 19. století. Významný je z tohoto pohledu vztah státu a občana, aby zajišťoval svobodu občana, a koncept sociálního státu jako smíření nerovností. Řada autorů se pak pokusila o sloučení rovnosti a svobody (Giddens, Rawls), a to zejména konceptem rovnosti příležitostí a koncepty sociální spravedlnosti. S prosazováním celosvětových globalizačních tendencí však vzniká otázka, co se stane s těmito hodnotovými principy v globálních státech a v globální občanské společnosti. Lze vůbec tyto principy vnucovat i jiným kulturám odlišným od euroamerické kultury. Je náš model demokracie modelem univerzálním. Nepůjde ve všech těchto přípa-

dech o kulturní imperialismus euroamerické kultury?

Polemicky formulovaný závěr přednášky vyvolal návazně více než hodinovou diskusi, do které se zapojili v podstatě všichni přítomní posluchači. Mezi posluchači byli zastoupeni představitelé právní vědy, právní a sociální filozofie, politologie a právní sociologie z pražských a brněnských vysokoškolských a vědeckých pracovišť. Prof. Šamalík na diskusní příspěvky s položenými otázkami bezprostředně argumentačně reagoval a na závěr diskusi celkově shrnul. Slavnostní zasedání k počtě životního jubilea prof. Šamalíka ukončil předseda Českého sdružení IVR JUDr. Klabouch, který poděkoval přítomným za aktivní zájem a popřál jubilantovi do dalších let hodně zdraví a tvůrčích podnětů.